

El gust per la lectura
Educació primària

EL LLUM

**QUADERN DE COMPROVACIÓ
(cicle superior)**

Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació

SEMINARI
“El gust per la lectura”
2009-2010
Educació primària

Direcció General d'Innovació
Subdirecció General de Llengües i Entorn
Servei d'Immersion i Ús de la Llengua

EL LLUM

ANNA F. BUÑUEL
NÚRIA ALBA ROMÀ

Els continguts d'aquesta publicació estan subjectes a una llicència de Reconeixement-No comercial-Compartir 3.0 de Creative Commons. Se'n permet còpia, distribució i comunicació pública sense ús comercial, sempre que se'n citi l'autoria i la distribució de les possibles obres derivades es faci amb una llicència igual a la que regula l'obra original.

La llicència completa es pot consultar a:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/es/deed.ca>

1. El narrador comença el conte amb un preàmbul que serveix per explicar-nos que la història és de misteri. Llegeix-lo:

A Mallorca expliquen una rondalla d'aquelles que et fan posar els cabells de punta. Ho dic de debò. És una història fantàstica que no explico mai perquè només la poden escoltar els nens i les nenes que no tenen mai por. Però, com que a tots vosaltres ja us conec i sé que sou molt valents, avui l'explicaré.

Creus que és tracta d'un conte de por? **SÍ**

Quins són els fragments que t'ho confirmen? Subratlla'ls.

2. Fixa't amb quina fórmula comença el conte:

«Hi havia una vegada... »

Les fórmules d'inici de les rondalles serveixen per informar l'oient que el relat comença i, a més a més, ens transporten al món imaginari del conte.

Ara veuràs que existeixen moltes fórmules per iniciar els contes. Aquí en tens un bon grapat.

- Vet aquí que una vegada...
- En el temps dels bruixots...
- Jo no hi era, però em van explicar que...
- Vet aquí que en aquell temps...
- En un país molt llunyà hi havia...
- Un conte us explicaré, tan bé com jo sabré; si l'escolteu el sentireu, qui no el sentirà no el sabrà.
- Vet aquí que en aquell temps que les bèsties parlaven i les persones callaven...
- Vet aquí que en aquell temps que els ocells tenien dents...
- Vet aquí que en aquell temps dels catorze vents, que set eren bons i altres set dolents...
- Rondalla ve, rondalla va, si és mentida, un sac de farina; si és veritat, un sac de blat.

Busca una fórmula...

que parli d'animals	Vet aquí que en aquell temps que les bèsties parlaven i les persones callaven...
que t'agradi molt	Resposta lliure.
que sigui en primera persona	Jo no hi era, però em van explicar que...
que tingui paraules que rimin	Un conte us explicaré, tan bé com jo sabré; si l'escolteu el sentireu, qui no el sentirà no el sabrà.
per explicar un conte de misteri	Jo no hi era, però em van explicar que...

3. Els contes també solen acabar amb una fórmula de tancament. Serveixen per explicar que el conte ha arribat a la seva fi. El conte *El llum* acaba amb aquesta fórmula:

«i hi viuen feliços i mengen anissos.»

Llegeix aquestes fórmules de tancament de contes:

- Conte contat, conte acabat.
- Rondalla explicada, rondalla acabada.
- I això és tan veritat com que el conte s'ha acabat.
- I el que no ho vulgui creure que ho vagi a veure.
- Aquest conte s'ha acabat i si no és mentida és veritat.
- Catacric-catacrac conte acabat. Catacrac-catacric, conte finit.
- I vet aquí un gat i vet aquí un gos i aquest conte ja s'ha fos.
- I darrere la porta hi un plat de confits que tots els llaminers hi posen els dits.
- Una reina tenia tres filles: una mandarina, una tarongina, una melmelada i aquesta història s'ha acabada.
- Conte contat ja s'ha acabat i per la xemeneia se'n va al terrat.
- I el gall va fer quiquiriquic/ I el conte ja està dit./ i el gall va fer cacaracac/ I el conte està acabat.

Busca una fórmula...

que contingui una onomatopeia	Catacric-catacrac conte acabat. Catacrac-catacric, conte finit.
on surtin persones	Una reina tenia tres filles: una mandarina, una tarongina, una melmelada i aquesta història s'ha acabada.
on surtin animals	I vet aquí un gat i vet aquí un gos i aquest conte ja s'ha fos.
que tingui paraules que acabin igual	Conte contat ja s'ha acabat i per la xemeneia se'n va al terrat.
on hi hagi les paraules «conte» o «rondalla»	Conte contat, conte acabat.

4. Què els hauria passat a en Biel i a la Catalina si se'ls hagués congelat la sang? Els fantasmes mengem pàgines?

No ens podem prendre aquestes expressions al peu de la lletra: són *frases fetes*. Les frases fetes serveixen per remarcar allò que expliquem.

Explica què volen dir aquestes frases fetes que apareixen al conte:

Plovia a bots i barrals	Amb molta intensitat.
La porta estava oberta de bat a bat	Completament.
Se'ls va congelar la sang de l'ensurt	Van tenir un gran sobresalt.
Es va posar a llegir, devorant pàgina rere pàgina...	Molt ràpidament, amb afany i sense parar de llegir.
... sense badar boca	Sense dir res.
Va tancar el llibre d'un cop sec	De cop, amb energia.
Va dir en Biel amb un somriure d'orella a orella	Un gran somriure.

5. El vell va tancar el llibre d'un cop sec. **PLAS!**

Completa els buits amb onomatopeies, paraules que imiten sons:

- Van notar sobre el cap les primeres gotes de pluja. *xim xim*
- Només se sentia el bufec del vent. *ffffff*
- Van obrir la porta molt a poc a poc. *nyeec!*
- Van encendre una espelma amb un llumí. *rassss*

6. Coneixies aquests adjectius? Aparella'ls amb el seu significat:

Esverat	<i>Molt alarmat</i>
Esbotzada	<i>Espatllada perquè algú l'ha rebentada</i>
Neguitós	<i>Preocupat i inquiet</i>
Atrotinada	<i>Espatllada perquè s'ha fet servir molt</i>
Tènue	<i>Que es veu molt poc</i>
Atònit	<i>Mut de la sorpresa</i>

7. Al llarg del conte, el narrador fa servir adjectius per explicar-nos com són les coses. Per parelles escriuiu altres adjectius per dir com es:

El camí solitari	llarg, estret, recte...
Els núvols negríssims , <i>fosquíssims, espessíssims...</i>	
El mur petit , <i>baixet, menut...</i>	
La casa abandonada , <i>rònega, solitària, deshabitada...</i>	
La veu misteriosa , <i>tenebrosa, fantasmal...</i>	
La tarda plujosa , <i>tapada, ennuvolada, demaltemps...</i>	

8. Hi ha paraules que tenen un significat diferent en masculí i en femení. Fixa't en aquesta: LLUM.

el llum – la llum

He encès el llum de gas perquè ha marxat la llum.

Esbrina què volen dir les paraules següents i fes frases on surtin els dos significats:

un ordre – una ordre

Va donar una ordre molt clara: cal endreçar els llibres seguint un ordre alfabètic.

la pols - el pols

El metge prenia el pols del malalt mentre l'operari treia la pols del consultori.

el son – la son

El meu germà té el son molt profund i jo avui tinc poca son.

el terra – la terra

El terra de l'habitació era ple de fotografies que havien caigut: fins i tot hi havia una foto de la Terra.

9. Ordena aquests fragments de la rondalla:

- 3 *Quan ja començaven a estar ben xops, a la sortida d'un revolt, van veure una casa dalt d'un turó.*
- 4 *Van atrevir-se a entrar quan ja estaven calats fins als ossos.*
- 1 *Mare i fill caminaven per un camí solitari quan uns núvols negríssims van tapar el cel.*
- 2 *- Em sembla que en caurà una de bona!- va dir en Biel quan va notar sobre el cap les primeres gotes de pluja.*

10. Com era el vell fantasma? El conte el descriu així. Fixa't en el text en negreta:

En un racó hi havia un home **assegut en una gran butaca**. Era un senyor **molt molt vell**, que semblava que tingués més de cent anys, **amb una barba blanca tan llarga, que se li arrossegava per terra**. I, el més curiós de tot és que, **a les mans, hi tenia un llibre obert**.

11. Quines són les característiques més importants de la senyora Catalina?

Alta o baixa?	Ni molt alta ni molt baixa	
Prima o grassa?	Ni prima ni grassa	
Rossa o morena?	Morena	
Pentinada o despentinada?	Despentinada	
Quina roba porta?	Faldilla de quadres, jersei fosc, jaqueta blava i bufanda	

12. Descriu la senyora Catalina amb les característiques que acabes d'escriure:

RESPOSTA LLIURE

13. En Biel, al llarg de la rondalla, va experimentant diferents sentiments i sensacions. Recordes en quins moments del conte està...

- **Mort de gana i pelat de fred?** *Mentre caminava per un camí solitari.*
- **Amb les cames tremolant-li de por?** *Quan entrava a l'habitació del fantasma.*
- **Amb el braç adolorit de tant aguantar l'espelma?** *Quan el vell fantasma va tancar el llibre.*
- **Amb un somriure d'orella a orella?** *Quan va trobar el cofre de monedes d'or.*

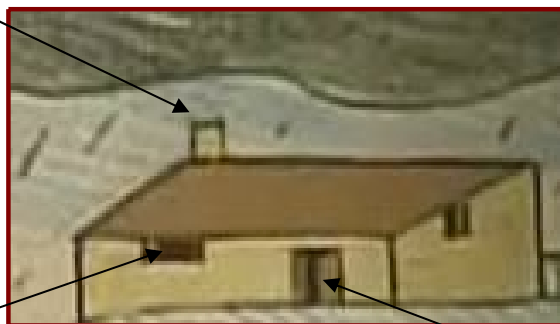

14. Llegeix el text atentament:

Però a mesura que s'hi acostaven, cada cop tenien més la sensació que alguna cosa estranya flotava en l'ambient. Van observar que no sortia fum de la xemeneia, malgrat que feia fred. I que tampoc no es veia llum al darrere de les finestres. També van adonar-se que la porta d'entrada estava esbotzada i oberta de bat a bat. Allò no era normal. De seguida van comprendre que era una casa abandonada.

Per què en Biel i la senyora Catalina van veure que la casa era abandonada? Escriu els tres indicis que els ho van fer comprendre i indica'ls amb fletxes en el dibuix:

no sortia fum de la xemeneia

no es veia llum al darrere de les finestres

la porta d'entrada estava esbotzada i oberta de bat a bat

15. Fixa't que al conte hi ha una sèrie d'elements que serveixen per donar-li un to de misteri i de por:

- El preàmbul
- La tempesta
- La casa abandonada
- La poca llum que hi havia
- La veu misteriosa
- La porta entreoberta
- El fantasma
- La veu del narrador

Però, escrivint, també es poden transmetre altres sensacions i sentiments, com la sorpresa, la pena o l'alegria.

Escriu el diàleg entre en Biel i na Catalina quan van trobar el tresor del fantasma. Procura transmetre el sentiment de sorpresa i d'alegria per la troballa:

RESPOSTA LLIURE

16. Has pogut observar que al conte es repeteixen paraules i frases. Troba en aquest fragment la frase que es repeteix i explica'n el perquè:

Estaven tan tranquils quan, de sobte, van sentir una veu que deia:

- Porteu-me un llum! Porteu-me un llum!

Al cap d'un moment, la veu misteriosa tornava a ressonar per tota la casa:

- Porteu-me un llum! Porteu-me un llum!

Confiats que es tractava del propietari de la casa, mare i fill van enfilar escales avall, en direcció al lloc d'on venia la veu.

- Porteu-me un llum! Porteu-me un llum! -insistia sense parar.

17. Al conte apareixen aquestes dues comparacions:

- *El vellet desapareixia del seu costat, esfumant-se **com si fos un fantasma***
- *Una tarda plujosa **com la d'avui**.*

Fes com en el conte i completa cada frase amb una comparació:

- En Biel i la Catalina eren més pobres que **UNA RATA.**
- Al cel hi havia uns núvols negres com **EL CARBÓ.**
- La casa estava fosca com **UNA GOLA DE LLOP.**
- Hi van veure un passadís llarg com **UN DIA SENSE PA.**
- El fantasma tenia una barba tan llarga com **UN ESPAGUETI.**
- Les monedes d'or brillaven tant com **UN ESTEL.**

 18. L'il·lustrador d'aquesta rondalla és en Francesc Capdevila, conegut com Max, que va començar la seva carrera com a dibuixant de còmics.

Ajuda en Max escrivint el diàleg a les bafarades:

RESPOSTA LLIURE

19. Analitza l'estructura de la rondalla:

Personatges En Biel Na Catalina El vell fantasma	
Lloc on passa l'acció A l'illa de Mallorca. Espais concrets: el camí i la casa abandonada.	
Moment en què passa l'acció En una tarda plujosa. Època imprecisa.	
Introducció Dos rodamóns, mare i fill, van caminant quan comença a ploure i s'aixopluguen en una casa abandonada.	
Nus Un cop a la casa, senten sorolls estansys i descobreixen que els fa un fantasma, que els demana que li portin un llum perquè vol acabar de llegir un llibre que va començar abans de morir. En Biel li porta una espelma i li aguanta fins que acaba el llibre i desapareix.	
Desenllaç El fantasma, agraït, recompensa l'ajut de mare i fill amb un cofre ple de monedes d'or, que els permet comprar la casa, arreglar-la i quedar-s'hi a viure.	

20. Elabora un conte paral·lel. Has de respectar l'estructura d'*El llum* però canviant-ne els elements. Si vols, els pots triar d'aquesta pàgina:

Hi havia una vegada

dos amics
un mercader i la seva dona
dos astronautes
dues princeses

Que van entrar en

un castell
una nau espacial
una cova
un vaixell

I van sentir una veu que deia

--

La veu era

d'un geni tancat en una ampolla
d'una fada enganxada en una branca
d'un follet que volia sortir del canonet de les agulles
d'un ocell presoner en una gàbia

Que, en agraïment a la seva ajuda, els va donar

--

RESPOSTA LLIURE

21. Llegeix aquest fragment del conte tal com s'indica:

Plorant

Rient

A poc a poc

Molt de pressa

Amb veu de criatura petita

Amb veu de persona velleta

- *Gràcies a tu he pogut acabar el llibre. Ja començava a pensar que no ho aconseguiria mai. Fa 75 anys que sóc mort. Em vaig morir de sobte, una tarda plujosa com la d'avui, mentre estava assegut en aquesta butaca llegint aquest llibre tan interessant. I, com que a mi no m'ha agradat mai deixar les coses a mitges, no podia descansar en pau fins haver-lo acabat.*

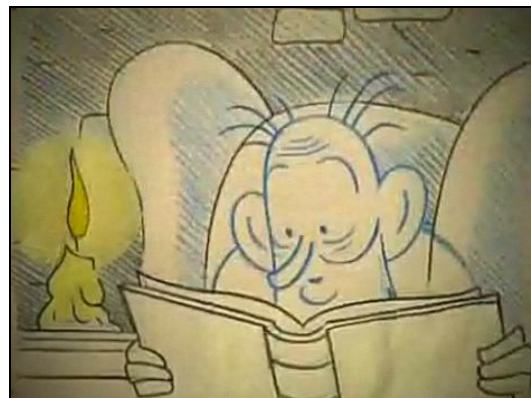
22. El llibre que llegia el vellet devia ser molt, però que molt interessant.

Deixa volar la teva imaginació i pensa: quin llibre estava llegint el vell?:

Títol:

De què tracta?

RESPOSTA LLIURE

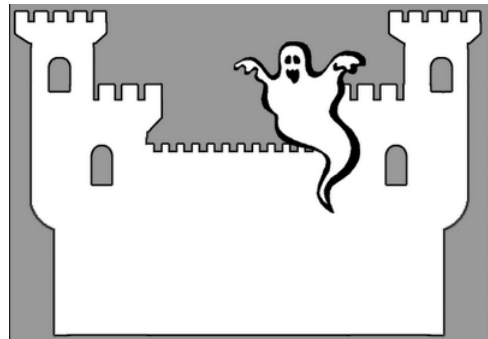

23. Que faries si...

- Una nit truquen a la porta de la teva habitació i apareix un FANTASMA que et demana que li deixis el teu ordinador?

- Un dia es presenta a classe un company nou: es tracta d'un FANTASMA que vol estudiar i aprendre coses?

- Fosis un FANTASMA divertit i trapella?

RESPOSTA LLIURE

24. Escriu el títol d'una pel·lícula que t'hagi posat els pèls de punta:

.....

RESPOSTA LLIURE

25. Tens por dels fantasmes?

RESPOSTA LLIURE

1. Quan entres a la teva habitació, el primer que fas és:

- a) Mirar sota el llit.
- b) Agafar un llibre i llegir.
- c) Posar-te a dormir.

2. Ets sol a casa i truquen a la porta a les dotze de la nit. Et penses que:

- a) És un fantasma.
- b) És l'àvia que s'ha oblidat les claus.
- c) És algú que s'ha equivocat.

3. Vas al cinema i veus una pel·lícula de fantasmes:

- a) Tanques els ulls fins que s'acaba.
- b) El cor se t'accelera però la veus tota sencera.
- c) Menges crispetes com si res.

4. Ets de campaments i, a la nit, es reflecteix una ombra a la tenda:

- a) Penses que és un fantasma del bosc.
- b) Avises els monitors que s'han deixat la llanterna encesa.
- c) Continues dormint.

Valoració:

De 9 a 12 fantasmes: tens molta por. Has de llegir més llibres de misteri o escoltar més contes de por per acostumar-te als fantasmes.

De 6 a 8 fantasmes: els fantasmes et fan una mica de respecte, però no poden amb tu.

De 4 a 6 fantasmes: ets una persona molt valenta. Podries viure en un castell fantasmagòric!